

KRYTERIA OCENIANIA ODPOWIEDZI
Próbna Matura z OPERONEM

Język polski
Poziom podstawowy

Listopad 2012

Część I – rozumienie czytanego tekstu *Pochwała myślącego lenia*

W niniejszym schemacie oceniania zadań otwartych są prezentowane przykładowe poprawne odpowiedzi. W tego typu zadaniach należy również uznać odpowiedzi ucznia, jeśli są inaczej sformułowane, ale ich sens jest zgodny z podanym schematem, oraz inne poprawne odpowiedzi w nim nieprzewidziane.

Nr zadania	Odpowiedzi	Liczba punktów
1.	1 pkt – wskazanie poprawnej odpowiedzi D	1
2.	1 pkt – wypisanie trzech wyrazów pokrewnych 1 pkt – określenie funkcji użycia wyrazów pokrewnych Przykładowe odpowiedzi: Wyrazy pokrewne: zarobić, dorobić, nadrobić (wymagane wypisanie trzech czasowników) Funkcja, np.: – ironia, – podkreślenie, że zdobywanie pieniędzy stało się głównym celem pracy, – uwypuklenie negatywnego stanowiska autora wobec tej sytuacji. (wymagane 1 rozpoznanie)	2
3.	2 pkt – wskazanie trzech cech 1 pkt – wskazanie dwóch cech Przykładowe odpowiedzi: „Życ podłe”, np.: – stale walczyć z rzeczywistością, – zdobywanie pieniędzy uczynić głównym celem pracy, – żyć w pośpiechu, ciągłej gonitwie, – bez stabilizacji/stała mobilność, – być w stałej dyspozycyjności/gotowości do przyjmowania każdej pracy (projektu), – mieć poczucie niespełniania wymogów współczesności (niskie zarobki, mała mobilność). (wymagane podanie trzech cech)	2
4.	2 pkt – wyjaśnienie różnicy między dwiema parami wyrazów 1 pkt – wyjaśnienie różnicy między jedną parą wyrazów Przykładowe odpowiedzi: Praca – realizacja projektów – słowo „praca” kojarzy się z działaniami, które niosą ze sobą ciężar i znój, natomiast wyrażenie „realizacja projektów” sugeruje działania lekkie i twórcze. Człowiek twórczy – człowiek kreatywny – przymiotnik „twórczy” podkreśla okazjonalność cechy, natomiast znaczenie przymiotnika „kreatywny” jest związane ze stałą gotowością do tworzenia nowych pomysłów, oryginalnych działań. (Odpowiedzi muszą dotyczyć znaczeń wyrazów i wyrażeń, a nie działalności człowieka).	2

Nr zadania	Odpowiedzi	Liczba punktów								
5.	1 pkt – nazwanie analogii występującej między bohaterem sztuki i współczesnymi ludźmi Przykładowe odpowiedzi: Zarówno bohater sztuki, jak i współcześni ludzie żyją w ciągłym biegu/są zapracowani/podporządkowują swoje życie projektom.	1								
6.	2 pkt – poprawne wypełnienie tabeli (dwóch wierszy) 1 pkt – poprawne wypełnienie jednego wiersza lub jednej kolumny Przykładowe odpowiedzi: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">Czynnik zagrażający współczesnemu stylowi życia</th> <th style="text-align: center;">Sposób negatywnego wpływu na współczesny styl życia</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">Miłość</td> <td>Wymaga czasu/ogranicza dyspozycyjność/ogranicza aktywność/uniemożliwia kreatywność.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Dzieci</td> <td>Potrzebują czasu i uwagi.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Dom</td> <td>Odwraca uwagę od świata.</td> </tr> </tbody> </table> <p><i>(wymagane wypełnienie dwóch wierszy tabeli)</i></p>	Czynnik zagrażający współczesnemu stylowi życia	Sposób negatywnego wpływu na współczesny styl życia	Miłość	Wymaga czasu/ogranicza dyspozycyjność/ogranicza aktywność/uniemożliwia kreatywność.	Dzieci	Potrzebują czasu i uwagi.	Dom	Odwraca uwagę od świata.	2
Czynnik zagrażający współczesnemu stylowi życia	Sposób negatywnego wpływu na współczesny styl życia									
Miłość	Wymaga czasu/ogranicza dyspozycyjność/ogranicza aktywność/uniemożliwia kreatywność.									
Dzieci	Potrzebują czasu i uwagi.									
Dom	Odwraca uwagę od świata.									
7.	2 pkt – wskazanie tematu obu części artykułu 1 pkt – wskazanie tematu jednej części artykułu Przykładowe odpowiedzi: Główny temat części tekstu: Część I – akapity 1.–6.: opis współczesnego trybu życia/pośpiech i podporządkowanie się pracy w życiu współczesnego człowieka. Część II – akapity 8.–16.: pochwała wolnego tempa życia/zachęta do zwolnienia tempa życia.	2								
8.	1 pkt – sformułowanie uzasadnienia dotyczącego subiektywnego charakteru akapitu 7. Przykładowe odpowiedzi: – zwrot „wiem przecież”, – argumenty ujawniające stanowisko autora. <i>(wymagane podanie jednego uzasadnienia)</i>	1								
9.	1 pkt – wymienienie dwóch pozytywnych skutków „opieszności, bezinteresownie spędzanego czasu oraz nieróbstwa” Przykładowe odpowiedzi: Pozytywne skutki „opieszności, bezinteresownie spędzanego czasu oraz nieróbstwa”: – odkrycia naukowe/rozwój cywilizacji, – mądra polityka/decydowanie o sprawach publicznych, – wolność i pluralizm, – możliwość skupienia uwagi na drugim człowieku. <i>(wymagane dwie odpowiedzi)</i>	1								
10.	2 pkt – poprawne nazwanie dwóch sposobów 1 pkt – poprawne nazwanie jednego sposobu Przykładowe odpowiedzi: Sposoby, którymi posługuje się autor, aby przekonać odbiorcę (akapity 9.–11.), np.: – odwoływanie się do filozofów i ich myśli, – ironia (ostatnie zdanie akapitu 9.), – podawanie przykładów (np. opłacanie polityków), – formułowanie argumentów, – pytania, – słownictwo wartościujące, – epitety.	2								

Nr zadania	Odpowiedzi	Liczba punktów
11.	1 pkt – wyjaśnienie sensu wyrażenia „samotność zdwojona” Przykładowe odpowiedzi: „Samotność zdwojona” – samotność spowodowana z jednej strony brakiem czasu na rozmowy z innymi ludźmi, a z drugiej strony brakiem czasu dla siebie, na „rozmowy z samym sobą”.	1
12.	1 pkt – wskazanie paradoksu, na jaki zwraca uwagę autor Przykładowe odpowiedzi: Autor zwraca uwagę na to, że aby wykonywać ciężką wewnętrzną pracę – myślenie, trzeba oddawać się nieróbstwu.	1
13.	1 pkt – wskazanie dwóch sposobów nawiązania kontaktu z czytelnikiem Przykładowe odpowiedzi: Sposoby nawiązywania kontaktu z czytelnikiem, np.: – pytania, – stosowanie liczby mnogiej („słyszemy”, „musimy”, „nas”, „nasze”), zwrot do odbiorcy („proszę nie traktować”). <i>(wymagane dwie odpowiedzi)</i>	1
14.	Przykładowe odpowiedzi: 1 pkt – wskazanie poprawnej odpowiedzi B	1
Razem		20

Część II – pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim

Temat 1. Kobiety upadłe. Analizując i interpretując podane fragmenty *Lalki* B. Prusa oraz *Zbrodni i kary* F. Dostojewskiego, scharakteryzuj bohaterki oraz przedstaw stosunek innych ludzi do nich. Wykorzystaj znajomość obu utworów.

I. Rozwinięcie tematu (maksymalnie 25 pkt)

1. Rozpoznanie zasady zestawienia tekstów (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) bohaterki – młode dziewczyny (19 i 18 lat) trudniące się prostytutką („kobiety upadłe”),
- b) podobny strój bohaterek (wyzywający, wyróżniający) – znak profesji,
- c) sceny pokazujące pierwsze spotkanie z bohaterkami.
- d) w obu fragmentach przywołanie kontekstu religijnego.

2. Prezentacja postaci Marianny (0–5 pkt)

Na przykład:

- a) emocjonalne zachowanie w kościele (płacz), spowodowane konfliktem ze „starą”, a nie uczuciami religijnymi,
- b) wykorzystywana (tajemniczy dług do spłacenia, „za wszystko płacę podwójnie”),
- c) ofiara przemocy fizycznej („zapłacać jak wtedy w karnawale, com później tydzień leżała”),
- d) podejmowała próbę zmiany sytuacji („byłam przecie w szwalni”),
- e) brak możliwości utrzymania z uczciwej pracy („z ośmiu rubli na miesiąc nikt nie wyżyje”),
- f) brak zasad moralnych („jestem tyle jeszcze warta, że mogę nikogo nie obszywać”),
- g) niskie pobudki zmiany sytuacji („to stara będzie się wściekać”),
- h) jej postawa jest typowa dla wielu osób („w samej Warszawie jest ich tysiące”),
- i) interpretacja słów „Kto z was jest bez grzechu...”.

3. Stosunek innych ludzi do Marianny (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) niechęć ludzi zgromadzonych w kościele,
- b) niejednoznaczność/ambiwalencja odczuć Wokulskiego („okryta hańbą”, „bydlę”, ale „lepszą i czystsza”), dostrzega paradoks w jej postaci,
- c) porównanie przez Wokulskiego z Izabelą,
- d) interpretacja słów „Kto z was jest bez grzechu...”,
- e) oferowanie pomocy ze strony Wokulskiego,
- f) dostrzeganie związku sytuacji dziewczyny z sytuacją społeczną (stanem społeczeństwa) (Wokulski),
- g) zdziwienie Rzeckiego obecnością dziewczyny, jego niechęć (pytanie i jego ton),
- h) pomaganie motywowane przekonaniem o potrzebie realizacji programu pozytywistów (konieczność pracy u podstaw).

4. Funkcjonalne wykorzystanie znajomości całego utworu – *Lalka* (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) dalsza pomoc Wokulskiego dla Marianny (umieszczenie jej pod opieką furmana Wysockiego),
- b) zmiana charakteru i zachowania,
- c) związanie się z Węgiełkiem, kolejnym podopiecznym Wokulskiego,
- d) brak możliwości ucieczki od przeszłości (list Węgiełka z informacją o spotkaniu Starskiego).

5. Prezentacja postaci Soni (0–5 pkt)

Na przykład:

- a) córka pijaka Marmieladowa,
- b) jej wygląd odbiega od ubioru innych ludzi („dziwnie wyglądało”),
- c) została prostytutką, chcąc pomóc finansowo rodzinie (zmuszona przez macochę),
- d) prostytutka była rodzajem ofiary,
- e) kocha ojca i swoje przyrodnie rodzeństwo,
- f) troszczy się o swoich najbliższych,
- g) wstydzi się swego zajęcia („spuściła wzrok”),
- h) prostytutka jest dla niej źródłem cierpienia.

6. Stosunek innych ludzi do Soni (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) poniżana przez innych,
- b) jej przybycie do domu wzbudza emocje wśród zgromadzonych,
- c) ojciec docenia jej ofiarę,
- d) ojciec dostrzega jej dobre cechy,
- e) ojciec jest przekonany, że Bóg jej wybaczy,
- f) ojciec prosi ją o wybaczenie, umierając, ma poczucie winy.

7. Funkcjonalne wykorzystanie całego utworu – *Zbrodnia i kara* (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) głęboka wiara Soni w Boga,
- b) jej relacje z Raskolnikowem,
- c) przemiana Raskolnikowa pod jej wpływem.

8. Wnioski (0–3 pkt)

Pełny wniosek (3 pkt)

Dostrzeżenie podobieństw i różnic w kreacji obu bohaterów, uwzględnienie kontekstu historycznego (program pozytywistów w *Lalce*) i religijnego/filozoficznego (np. rola wiary w *Zbrodni i karze*). wskazanie na ich odmienną rolę w powieści – postać epizodyczna (jej los podporządkowany prezentacji Wokulskiego i jego poglądom) i postać wiodąca (wpływa na głównego bohatera).

Częściowy wniosek (2 pkt)

Dostrzeżenie podobieństwa i różnicy w kreacji obu bohaterów.

Próba podsumowania (1 pkt)

Dostrzeżenie podobieństwa prezentowanych bohaterów lub różnicy w ich kreacji (np. Marianna zmienia się dzięki pomocy Wokulskiego, Sonia wpływa na przemianę Raskolnikowa).

II. Kompozycja (0–5 pkt)

Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy zostały przyznane punkty za rozwinięcie tematu.

podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym (5 pkt)
---

uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (3 pkt)
---

wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna (1 pkt)
--

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. STYL (0–5 pkt)

jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka (5 pkt)
---

zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (3 pkt)
---

na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. JĘZYK (0–12 pkt)

język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia, fleksja (12 pkt)
--

język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja (9 pkt)
--

język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia (6 pkt)
---

język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych (3 pkt)
--

język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. ZAPIS (0–3 pkt)

bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (3 pkt)
---

poprawna ortografia (nieliczne błędy II stopnia); na ogół poprawna interpunkcja (2 pkt)
---

poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia); interpunkcja niezakłócająca komunikacji (mimo różnych błędów) (1 pkt)
--

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. SZCZEGÓLNE WALORY PRACY (0–4 pkt)

Temat 2. Dokonaj analizy i interpretacji podanych utworów Juliana Tuwima. Scharakteryzuj podmiot liryczny wiersza *Poezja*, określ i przedstaw jego poglądy dotyczące poezji. Zwróć uwagę na związek wiersza *Ranyjulek* z pierwszym tekstem.

I. Rozwinięcie tematu (maksymalnie 25 pkt)

1. Rozpoznanie wstępne (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) Julian Tuwim – poeta dwudziestolecia międzywojennego, grupa poetycka Skamander,
- b) autotematyzm wiersza *Poezja* (wiersz programowy),
- c) funkcja tytułu w wierszu *Poezja*,
- d) realizacja programu poetyckiego w wierszu *Ranyjulek*,
- e) typowy dla skamandrytów witalizm w obu utworach.

2. Podmiot liryczny – *Poezja* (0–7 pkt)

Na przykład:

- a) poeta,
- b) świadomy oryginalności koncepcji („szaleńczy plan”),
- c) przekonany o własnej racji („To nie prorocstwo! [...] To pewność!”),
- d) ograniczony dotychczasową koncepcją poezji, nie może się w pełni wyrazić („skuty słowem i myślą”),
- e) odrzuca koncepcję poety – wieszczka, przewodnika, nauczyciela („Nie chcę wam być przewodnikiem...”)
- f) czuje się (chce być) jednym z wielu (egalitaryzm) („*ultimus inter pares*”),
- g) chce innych porwać za sobą („chodźcie, chodźcie”),
- h) akceptuje wszystkich („rozmaici, oddzielni, wszyscy współcześni”),
- i) odczuwa radość („radosne akordy”, „szaleję z radości”),
- j) kocha świat („Upitem się światem Bożym, pokochałem ostateczną miłością”).

3. Stosunek do tradycji/ocena dawnej poezji – *Poezja* (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) nie odrzuca całkowicie tradycji („Nie stracił czaru romantyczny smęt”),
- b) głosi uznanie dla dawnych bohaterów („Nie stracił mocy Achilles i Piast”),
- c) sprzeciwia się konwencjom, schematom poetyckim,
- d) zarzuca anachroniczność, zużycie i schematyczność („stałe, stare rekwizyty”).

4. Program poetycki – *Poezja* (0–6 pkt)

Na przykład:

- a) poszukiwanie odmiennej formy sztuki,
- b) konieczność zmian, spowodowana przemianami w życiu („coraz szybciej warczy życia pęd”, „aeroplan”, „elektryczne miasta”),
- c) poezja ma mieć charakter egalitarny („śpiew Powszechny”),
- d) w poezji powinno być miejsce dla wszystkich tematów („wszystkiemu chcę dać równouprawnienie”),
- e) subiektywizm, osobisty charakter wypowiedzi („wszystko na moje wyprowadzić szczyty”),
- f) rewolucyjność („Rewolucja Dusz! To śmiało Rzuty”),
- g) uczuciowość, wrażliwość („śpiewność”, „rzewność”),
- h) prostota języka, komunikatywność (poezja dla każdego) („Dostłownie, dobitnie, wyraźnie./Dla powszechnego zrozumienia”),
- i) deklaratywność takiej koncepcji – jeszcze jej nie tworzy („To są przeczucia człowieka”).

5. Realizacja programu poetyckiego – *Ranyjulek* (0–5 pkt)

Na przykład:

- a) podmiot liryczny – człowiek pragnący zmiany,
- b) podmiot liryczny prezentuje oczekiwany model życia („Powiniennem”),
- c) nowy temat – codzienność, zwyczajność, życie w mieście (jego elementy: rynsztok, słupy, zbiegowisko),
- d) nowy bohater – zwykli ludzie/chce naśladować ich postawę życiową („Od andrusów, dryndziarzy...”),
- e) pragnie życia swobodnego, bez ograniczeń („swobodny, bezański jak pies”),
- f) chce cieszyć się z uroków życia („wdrapywać się wiosną po bez”),
- g) chce cieszyć się z drobiazków („Sińce łapać na słupach”),
- h) nowy język prosty, potoczny („chlać”, „włóczyć się”, „łeb”), wulgaryzmy („psiakrew”, „psiamać”).

6. Wnioski (0–3 pkt)

Pełny wniosek (3 pkt)

Dostrzeżenie, że w wierszu *Ranyjulek* poeta realizuje koncepcję sformułowaną w wierszu *Poezja* i że jest ona charakterystyczna dla grupy poetyckiej Skamander, wskazanie głównych elementów tej koncepcji (szacunek dla tradycji, nowa forma poezji, nowe tematy, nowa koncepcja poety), wykorzystanie kontekstu historycznoliterackiego (nowe zadania sztuki po 1918 roku).

Częściowy wniosek (2 pkt)

Dostrzeżenie, że w wierszu *Ranyjulek* poeta realizuje koncepcję sformułowaną w wierszu *Poezja* i że jest ona charakterystyczna dla grupy poetyckiej Skamander.

Próba podsumowania (1 pkt)

Dostrzeżenie, że w wierszu *Ranyjulek* poeta realizuje koncepcję sformułowaną w wierszu *Poezja*.

II. Kompozycja (0–5 pkt)

Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym (5 pkt)

uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (3 pkt)

wskazująca na podjęcie próby porządkowania myśli, na ogół spójna (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–5 pkt)

jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka (5 pkt)

zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (3 pkt)

na ogół komunikatywny, dopuszczalne schematy językowe (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–12 pkt)

język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia, fleksja (12 pkt)

język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja (9 pkt)

język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia (6 pkt)

język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych (3 pkt)

język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–3 pkt)

bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (3 pkt)

poprawna ortografia (nieliczne błędy II stopnia); na ogół poprawna interpunkcja (2 pkt)

poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia); interpunkcja niezakłócająca komunikacji (mimo różnych błędów) (1 pkt)

Uwaga: Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)